

V mestih nastaja napetost med formalnim oblikovanjem prostora in samoniklimi skupnostmi, ki si prizadevajo za avtonomijo in vključujoče delovanje. V formalnem kontekstu je arhitektova vloga jasno določena, medtem ko je v samoorganiziranih prostorih manj opredeljena.

Magistrska naloga preučuje te prostore v Atenah, njihove prakse, dinamike ter mehanizme delovanja, pri čemer izpostavlja pomen samoupravnih prostorov ter povezavo med mestnim razvojem in samoorganizacijo. Analitični del raziskuje množičnost zasedb in posamezne primere ter oblikuje ugotovitve o vlogi arhitekta v teh prostorih, z namenom pokazati, kako lahko ta konstruktivno deluje tudi izven konvencionalnih praks.

»Reifikacija je človeku postala druga narava. /.../ v sferi tržnih menjav, ki se nenehno širi, so subjekti prisiljeni, da se do družbenega življenja vedejo kot oddaljeni opazovalci in ne kot aktivni udeleženci. Izraz 'reifikacija' pomeni voljo ali navado, da zgolj kontemplativno, dezinteresirano in čustveno nevtravno, kakor kakšna stvar, dojamemo naravno okolje, družbeni svet in tudi subjektivne zmožnosti.«
(Honneth, 2008, str. 27)

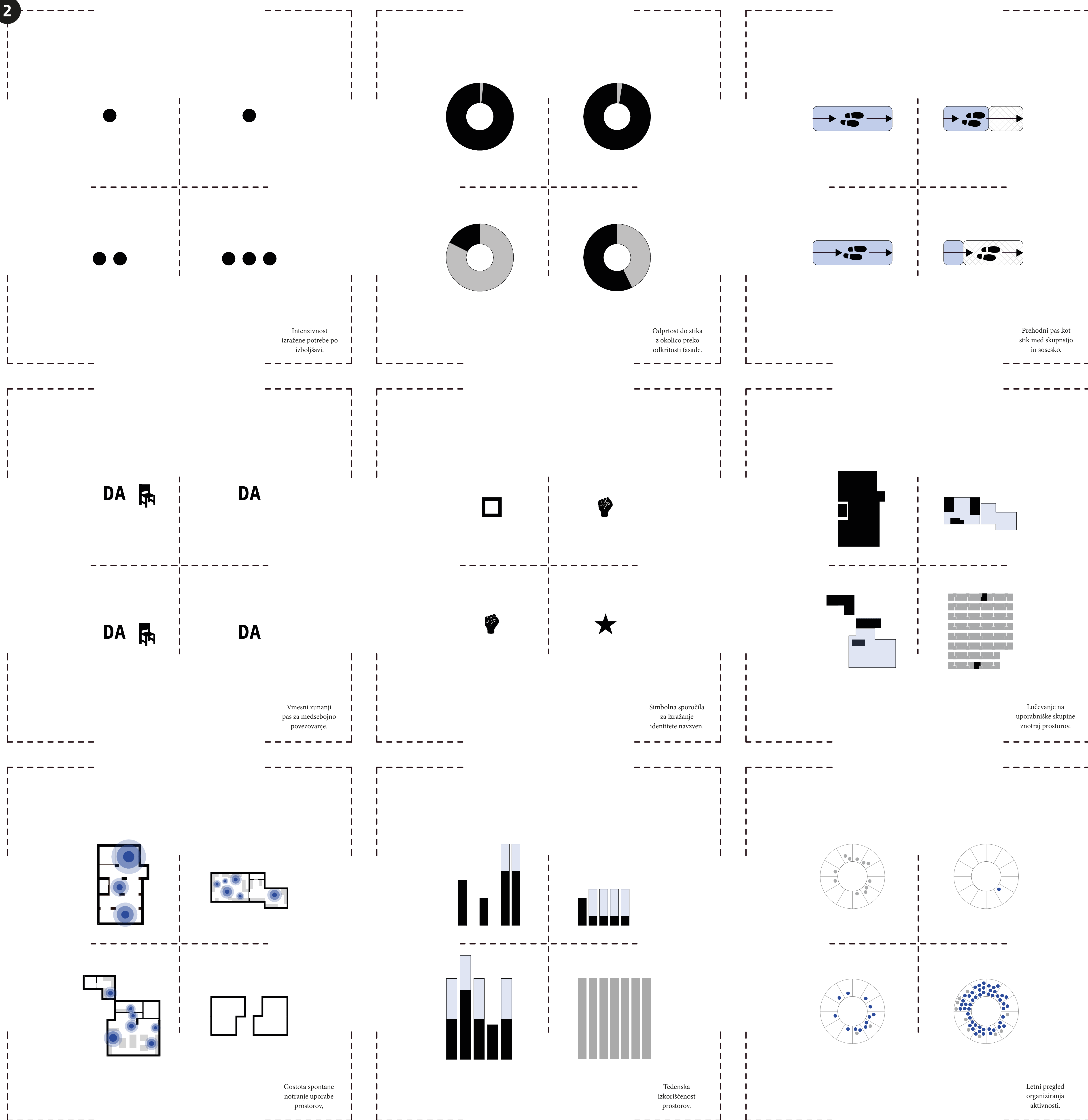
Izključujoči mestni deli z selektivno določeno dostopnostjo, tako utelešajo prostor nepriznavanja, kjer ne gre le za pasivno odsotnost, temveč za aktivno zanikanje, udejanjeno skozi prostorsko prakso. Takšni prostori medčloveške odnose prevedejo v odnose med stvarmi.

1 V Atenah spontana samoorganizacija oblikuje mestni prostor z **zasedanji stavb** solidarnostnimi centri in protesti. Takšne akcije so odziv na socialne in gospodarske krize ter ustvarjajo preplet urbanih slojev, omogočajo kolektivno delovanje, avtonomne prakse in preoblikovanje vsakdanjega življenja. Njihova pojavnost je odvisna od sprožilnega dogodka in obstoječih praks odpornosti, pogosto pa ne nastane trajna, temveč prehodna urbana dinamika.

Urbana gibanja različnih izvorov, ki si prizadevajo za boljše pogoje življenja in dostop do privatiziranih mestnih prostorov, se vključujejo v širše strategije družbenih transformacij. Na ta način se razredni boj preoblikuje v boj za pravico do mesta. (Harvey, 2012)

Vloga arhitekta v samoorganiziranih prostorih: Študije primerov iz Aten

Ο ρόλος του αρχιτέκτονα: Μελέτες περιπτώσεων από την Αθήνα

Pri kolektivno oblikovanjem nove strukture, nastanejo *skupna tla* – prostor, ki je produkt razlik med člani. Ob vstopu vanj nihče nima vnaprej določene vloge, identitete ali specifičnega profila. Vsak je del procesa, v katerem se identitete oblikujejo sočasno s procesom soustvarjanja prostora.

Tako fizično delo (zbiranje smeti) kot tudi odločanje o neposredni demokraciji (generalna skupščina) je enakovredno in pomembno dejanje v procesu samoupravljanja. S tem ko sistem razvrščanja ne obstaja, novi člani ne morejo prevzeti obstoječih vlog, kar strukturo delovanje naredi prilagodljivo in nedoločeno. Ločitev med uporabnikom in upravljavcem ne obstaja – vsak uporabnik je tudi soupravljaev. (Stavrides, 2016)

Za preučevanje samoorganiziranega prostora je potreben **nov tip analiziranja**, ki ne posega invazivno v življenje skupnosti, ne odvzema njihove avtonomije in ne vzpostavlja hierarhičnih odnosov. Tak pristop zahteva zavesten odmik od lastnih arhitekturnih preferenc. Preučevanje potreb prebivalcev lahko temelji na opazovanju okolij, medijskih vzorcev in dejanskega vedenja, kar razkriva njihove preference.

Neobičajni arhitekturni vzorci in alternative gradnji služijo kot navdih, še posebej, ko tradicionalne oblike postanejo omejujoče. Pluralizem potreb hkrati pokaže, kako skupine prilagajajo prostor svojim zmožnostim, pogosto na nepričakovane načine (Scott Brown, 1971)

Arhitekt v kontekstu samoorganizacije se mora umakniti od sprejemanja končne odločitve o oblikovanju prostora in zavzeti pozicijo med notranjim delovanjem skupnosti ter zunanjimi odločevalci. Potreben je odmik od ustaljenega delovanja, ne pa popoln umik.

Skozi beleženje, predstavitev informacij in njihovo predajo avtonomnim skupnostim se lahko v prostorih samoorganizacije postopoma pojavijo spremembe. Gre za delovanje v odkluku, ki omogoča preoblikovanje prostorskih dinamik, pri čemer arhitekt ne določa zadnje organizacijske odločitve o prostoru, a še vedno vpliva nanj. Njegova vloga ni nikoli rigidna, saj arhitektura vedno ponuja možnosti za drugačno delovanje.